

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

CZWARTA SEKCJA

SPRAWA DACEWICZ p. POLSCE

(Skarga nr 34611/97)

WYROK

STRASBOURG

2 lipca 2002 r.

Wyrok ten stanie się prawomocny zgodnie z warunkami określonymi przez artykuł 44 § 2 Konwencji. Wyrok ten podlega korekcie wydawniczej przed jego opublikowaniem w ostatecznej wersji.

W sprawie Dacewicz p. Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja) zasiadając jako Izba składająca się z następujących sędziów:

Pan Nicolas BRATZA, *Przewodniczący*,

Pan M. PELLONPÄÄ,

Pan A. PASTOR RIDRUEJO,

Pan J. MAKARCZYK,

Pani V. STRÁŽNICKÁ,

Pan R. MARUSTE,

Pan S. PAVLOVSCHI, *sędziowie*,

a także Pana M. O'BOYLE, Kanclerz Sekcji,

Obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 11 czerwca 2002 r.,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 34611/97) wniesionej w dniu 25 marca 1996 r. przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Europejskiej Komisji Praw Człowieka („Komisja”) na podstawie dawnego artykułu 25 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, Zbigniewa Dacewicza („skarżący”).

2. Skarżący, któremu przyznano pomoc prawną, reprezentowany był przez pana Hermelińskiego, adwokata praktykującego w Warszawie. Polski Rząd („Rząd”) reprezentowany był przez swojego pełnomocnika, Pana Krzysztofa Drzewickiego z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżący zarzucał w szczególności, że po zatrzymaniu nie został on postawiony przed “sędzią” lub “innym urzędnikiem uprawnionym przez ustawę do wykonywania władzy sądowniczej”, jak wymaga tego art. 5 § 3 Konwencji.

4. Skarga została przekazana Trybunałowi w dniu 1 listopada 1998 r., kiedy to wszedł w życie Protokół nr 11 do Konwencji (artykuł 5 § 2 Protokołu nr 11).

5. Skarga została przydzielona Czwartej Sekcji Trybunału (artykuł 52 § 1 Regulaminu Trybunału). Wewnątrz tej Sekcji ustanowiono Izbę (artykuł 27 § 1 Konwencji), która miała zająć się sprawą zgodnie z artykułem 26 § 1 Regulaminu Trybunału.

6. Na podstawie decyzji z 21 czerwca 2001 r. Trybunał uznał skargę za dopuszczalną.

7. Dnia 1 listopada 2001 r. Trybunał zmienił skład Sekcji (artykuł 25 § 1 Regulaminu). Niniejsza sprawa została przydzielona do nowo utworzonej Czwartej Sekcji.

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

8. Skarżący urodził się w 1955 r. i mieszka w Białej Podlaskiej, w Polsce.

9. Dnia 2 stycznia 1996 r. skarżący został zatrzymany przez policję z powodu podejrzenia popełnienia kradzieży. Dnia 4 stycznia 1996 został postawiony przed U.S.-O., prokuratorem rejonowym z Prokuratury Rejonowej Biała Podlaska, pod zarzutem dwukrotnego dokonania kradzieży. Został on tymczasowo aresztowany, ponieważ istniała uzasadniona obawa, że podejrzany będzie utrudniał postępowanie.

10. Dnia 5 stycznia 1996 r. skarżący złożył skargę do Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej, twierdząc, że jego tymczasowe aresztowanie było bezprawne, ponieważ zostało zastosowane przez prokuratora, który nie posiada cech "sędziego" wymaganych przez artykuł 5 § 3 Konwencji.

Sąd potraktował skargę jako zażalenie na postanowienie z dnia 4 stycznia 1996 r. o tymczasowym aresztowaniu. Rozpatrzył je jako takie zażalenie i dnia 18 stycznia 1996 r. oddalił je. Sąd uznał, że skarżący powinien być tymczasowo aresztowany, ponieważ istniała uzasadniona obawa, że będzie on utrudniał prawidłowy przebieg postępowania.

11. Następnie, w styczniu i w lutym 1996 r. skarżący złożył skargi do Prokuratora Rejonowego w Białej Podlaskiej i do Rzecznik Praw Obywatelskich, że po tym jak został zatrzymany nie został postawiony

przed sędzią a przed prokuratorem, który nie jest uprawniony przez prawo do wykonywania władzy sądowniczej.

12. Dnia 21 lutego 1996 r. Prokurator Rejonowy z Białej Podlaskiej odpowiedział na skargę stwierdzając, że zgodnie z postanowieniami Kodeksu Postępowania Karnego obowiązującymi w danym czasie prokurator miał uprawnienie do zastosowania wobec niego tymczasowego aresztowania; jednakże zgodnie z nowelizacją polskiego prawa karnego, która miała wejść w życie dnia 4 sierpnia 1996 r. tylko sądy mogły stosować tymczasowe aresztowanie.

13. Dnia 27 marca 1996 r. Prokurator Rejonowy w Białej Podlaskiej wniósł akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej.

14. Dnia 23 czerwca 1996 r. sąd wydał wyrok i uznał skarżącego winnym sprzedaży przedmiotów pochodzących z kradzieży.

15. Dnia 17 lipca 1996 r. skarżący złożył skargę do Sądu Najwyższego, wskazując, że po zatrzymaniu nie został postawiony przed sądem, ale przed Prokuratorem Rejonowym w Białej Podlaskiej.

16. Dnia 30 lipca 1996 r. Biuro Orzecznictwa Sądu Najwyższego odpowiedziało w następujący sposób na skargę skarżącego:

“ ... Zgodnie z treścią artykułu 210 § 1 kodeksu postępowania karnego środki zapobiegawcze stosuje sąd, a przed wniesieniem aktu oskarżenia – prokurator. W związku z powyższym niezrozumiałe są Pana wątpliwości odnośnie stosowania tymczasowego aresztu odnośnie Pana osoby.

Artykuł 5 § 5 Konwencji wyraźnie zaznacza, że każdy tymczasowo aresztowany powinien niezwłocznie zostać postawiony przed sędzią – lub innym urzędnikiem uprawnionym przez ustawę do wykonywania władzy sądowej. Zgodnie z [obowiązującym] prawem, taką osobą jest prokurator ...”

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE

17. Właściwe prawo krajowe opisane jest w wyroku *Niedbala p. Polsce*, Nr 27915/95, §§ 18-20 i 24-31, 4 lipca 2000.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 5 § 3 KONWENCJI

18. Skarżący zarzucał, że po zatrzymaniu nie został postawiony przed “sędzią” lub “innym urzędnikiem uprawnionym przez ustawę do wykonywania władzy sądowej”. Zarzucił on naruszenie artykułu 5 § 3 Konwencji, który w odnośnym fragmencie przewiduje:

“Każdy zatrzymany lub aresztowany zgodnie z postanowieniami ustępu 1 lit. (c) niniejszego artykułu powinien zostać niezwłocznie postawiony przed sędzią lub innym urzędnikiem uprawnionym przez ustawę do wykonywania władzy sądowej...”

19. W tym kontekście skarżący przytoczył liczne orzeczenia Trybunału (w szczególności, sprawa Huber p. Szwajcarii, wyrok z dnia 23 października 1990 r., Seria A nr 188, s. 18, § 43; Pauwels p. Belgii, wyrok z dnia 26 maja 1988 r., Seria A nr 135, s. 18, § 38; i Assenov i inni p. Bułgarii, wyrok z dnia 28 października 1998 r., *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII, s. 3298, § 146) i utrzymywał, że nie może być wątpliwości, że w świetle odnośnego orzecznictwa, prokurator, który wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu nie stwarzał gwarancji niezależności od władzy wykonawczej i od stron postępowania, jak wymaga tego artykuł 5 § 3.

20. Rząd, ze swej strony, wskazywał, że zgodnie z prawem obowiązującym w danym czasie, prokurator pełnił dwie podstawowe role. Pierwsza, to rola śledczego, druga strażnika interesu publicznego. Prokuratorzy byli ponadto zobowiązani do zachowania bezstronności w postępowaniu karnym i musieli przestrzegać zasady równości wobec prawa. Mając to na względzie, rząd stwierdził, że skarga była nieuzasadniona.

21. Trybunał przypomina, że w wyroku w sprawie *Niedbala p. Polsce* (cytowany powyżej, §§ 48-57) zajmował się już kwestią, czy zgodnie z polskim prawem obowiązującym w danym czasie, prokurator mógł być traktowany jako “urzędnik sądowy” wyposażony w przymioty “niezależności” i “bezstronności” wymagane przez artykuł 5 § 3. Trybunał stwierdził, że prokurator nie spełnia tych podstawowych gwarancji, ponieważ władze prokuratorskie nie tylko należą do władzy wykonawczej państwa, ale także równocześnie wykonują funkcje dochodzeniowe i śledcze w postępowaniach karnych i są stroną takich postępowań. Ponadto, Trybunał uznał, że fakt, iż prokuratorzy dodatkowo działają jako strażnicy interesu publicznego, nie może sam w sobie spowodować przyznania im statusu “urzędnika uprawnionego przez ustawę do wykonywania władzy sądowej”.

22. Trybunał stwierdza, że niniejsza sprawa jest podobna do sprawy *Niedbala*. Nie widzi więc powodu, by wyciągnąć odmienne wnioski.

W konsekwencji, Trybunał stwierdza, że prawo skarżącego do tego, by zostać postawionym “przed sędzią lub innym urzędnikiem uprawnionym przez ustawę do wykonywania władzy sądowej” nie zostało poszanowane.

23. Doszło więc do naruszenia artykułu 5 § 3 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

24. Zgodnie z artykułem 41 Konwencji :

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

25. Skarżący domagał się przyznania mu kwoty 1.000.000. USD za szkody materialne i niematerialne, jakich doznał w wyniku naruszenia artykułu 5 § 3 Konwencji.

26. Rząd zwrócił się do Trybunału o orzeczenie, że samo uznanie przez Trybunał naruszenia stanowi wystarczające zadośćuczynienie. W przeciwnym razie, poprosił Trybunał o przyznanie zadośćuczynienia przy uwzględnieniu decyzji wydanych w podobnych sprawach, biorąc pod uwagę okoliczności sprawy skarżącego oraz krajową sytuację ekonomiczną, w szczególności siłę nabywczą waluty narodowej.

27. Trybunał przypomina, że w sprawach, które dotyczyły podobnych naruszeń artykułu 5 § 3 odmówił przyznania jakiegokolwiek kwoty zgodnie z artykułem 41, uważając, że orzeczenie naruszenia stanowi wystarczające zadośćuczynienie za jakiegokolwiek doznane szkody niematerialne (patrz, wśród innych orzeczeń np. *Niedbala* cytowany powyżej, § 88 i dalsze odniesienia).

28. W niniejszym przypadku, Trybunał nie znajduje żadnej przyczyny, która uzasadniałaby odejście od tej zasady. W konsekwencji, stwierdza, że materialne i niematerialne szkody, których uznanie domagał się skarżący, są odpowiednio zrekompensowane przez orzeczenie naruszenia artykułu 5 § 3.

B. Koszty i wydatki

29. Skarżący, któremu przyznana została pomoc prawna z Rady Europy, w związku z przedstawieniem jego sprawy w postępowaniu przed

Trybunałem, domagał się przyznania mu zwrotu kosztów i wydatków w kwocie stanowiącej ekwiwalent 3.000 USD.

30. Rząd zwrócił się do Trybunału o przyznanie zwrotu, jedynie, gdy żądane koszty i wydatki były rzeczywiście poniesione i konieczne i były rozsądne co do kwoty. W tym kontekście Rząd oparł się na wyroku Zimmerman i Steiner p. Szwajcarii z dnia 13 lipca 1983 r. (Seria A nr 66, s. 35, § 36).

31. Stosując kryteria ustalone w orzecznictwie (patrz, np. *Niedbala* cytowany powyżej, § 93) i orzekając na zasadzie słuszności, Trybunał przyznaje skarżącemu 8.900 PLN tytułem zwrotu kosztów i wydatków, łącznie z jakimkolwiek podatkiem jaki może być pobrany, minus 630 EURO otrzymane jako pomoc prawna z Rady Europy.

C. Odsetki tytułu niewypłacenia zasądzonej kwoty

32. Zgodnie z informacjami dostępnymi Trybunałowi, ustawowa stopa procentowa stosowana w Polsce w dniu przyjęcia niniejszego wyroku wynosi 20 % rocznie.

Z TYCH PRZYCZYN TRYBUNAŁ,

1. *Uznaje*, że nastąpiło naruszenie artykułu 5 § 3 Konwencji;
2. *Uznaje*, że samo orzeczenie naruszenia stanowi wystarczające zadośćuczynienie za szkody materialne oraz niematerialne odniesione przez skarżącego;
3. *Uznaje*,
 - a) że pozwane Państwo ma wypłacić skarżącemu w ciągu trzech miesięcy od dnia, kiedy wyrok stanie się prawomocny zgodnie z artykułem 44 § 2 Konwencji, 8.900 zł (osiem tysięcy dziewięćset złotych) tytułem zwrotu kosztów i wydatków, plus jakikolwiek podatek, jaki może być pobrany, minus 630 EURO otrzymane jako pomoc prawna z Rady Europy przeliczone na złote polskie według kursu z dnia wydania wyroku;
 - b) że zwykłe odsetki według rocznej stopy 20 % będą płatne od tej sumy od wygaśnięcia powyższego terminu do momentu zapłaty;
4. *Oddala* żądanie skarżącego o zadośćuczynienie w pozostałym zakresie.

Sporządzono w języku angielskim oraz notyfikowano na piśmie w dniu 2 lipca 2002 r. na zasadach artykułu 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Michael O'BOYLE
Kancierz

Nicolas BRATZA
Przewodniczący